

Utbildningsdepartementet

Stockholm

Vår referens

Dnr

2019-06-24

Malin Påhls Hansson

U2019/00304/UH

Remissyttrande: En långsiktig, samordnad och dialogbaserad styrning av högskolan (SOU 2019:6)

Företagarna har valt att yttra sig över rubricerat genom att framföra organisationens kommentarer på utredningens förslag och material i betänkandet, samt bedöma förslagens konsekvenser ur ett företagarperspektiv.

Företagarna företräder över 60 000 företagare fördelat mellan 250 medlemsföreningar i Sverige. Företagarnas erbjuder nätverk, kunskap och praktisk hjälp men driver även aktivt politiskt påverkansarbete med syfte att uppnå ett bättre företagarklimat så att företagare får rätt förutsättningar ska kunna utveckla sin verksamhet och nå sina mål.

Företagarnas utgångspunkt – en tryggad kompetensförsörjning

Utgångspunkten för Företagarna är att all utbildning, inklusive universitets- och högskoleutbildning, ska utvecklas i samråd med arbetsgivare. Sveriges företag och företagare är beroende av duktiga medarbetare för att deras företag ska kunna växa.

4 av 5 nya jobb i Sverige skapas i företag med färre än 50 anställda. Dessa företag är motorn i ekonomin, de bidrar till vår gemensamma välfärd och skapar sysselsättning för människor runt om i landet. Samtidigt framgår det i Företagarnas årliga Småföretagsbarometer att svårigheter att hitta rätt kompetens utgör företagares största tillväxthinder, vilket i sin tur hotar konjunkturen. Kompetensbristen leder till att Sverige går miste om jobbskapande, tillväxt och ökad välfärd. Företagarnas svårigheter att hitta rätt utbildning och ovisshet i huruvida denna kommer ge önskad effekt för arbetstagaren och företaget, utgör påtagliga hinder för det livslånga lärandet, kompetensutveckling, omställning och i förlängningen företagares kompetensförsörjning och tillväxt.

Företagarna välkomnar utredningen i sin helhet och övergripande förslag som avser förtydligande av samverkan i högskolelagen, utökad dialog med omgivande samhälle i synnerhet. Däremot menar Företagarna att utredningen inte lämnat svar på samtliga tilldelade direktiv som rör kompetensförsörjningsområdet och vill därför understryka dessa brister i betänkandet.

Tillväxthinder

Bild 1 Graf som visualiserar tillväxthinder enligt företagares rangordning, i företag med mindre än 50 anställda. Enligt Småföretagsbarometern 2019, i samarbete mellan Företagarna, Swedbank och Sparbankernas Riksförbund.

En långsiktig, sammanhållen och dialogbaserad styrning av högskolan

Styr- och resurstillsdelningsutredningen (struten) tillsattes i april 2017 med Pam Fredman som statlig utredare. Betänkandet lämnades över till Matilda Ernkrans, ansvarigt statsråd för högskoleutbildning den 1 februari 2019. Ett övergripande direktiv i utredningen var att i styrningen främja ”starka och ansvarsfulla lärosäten” som möter såväl nationella såväl som globala samhällsutmaningar. Senaste översynen gjordes för snart 25 år sedan. Till följd av en snabbt föränderlig omvärld välkomnades utredningen på bred front.

Betänkandet är uppdelat i elva kapitel och innehåller en samlad översyn av universitetens och högskolornas styrning och resurstillsdelning. Företagarna har valt att lämna kommentarer på betänkandets senare delar (kap 6-9), som lyfter utredningens förslag beträffandes; *6 Utbildning och forskning, 7 Samverkan och samhällspåverkan, 8 Jämställdhet och 9 Resurstillsdelning.*

Obesvarade direktiv för analys av universitet och högskolors roll i en bredare kontext

Företagarna finner det beklagligt att utredningen inte bevarat de utredningsdirektiv som berör universitetens och högskolornas roll i omvärlden. Inte heller en fördjupad analys av universitetens och högskolornas roll för kompetensförsörjningen i Sverige. Utredningen svarar inte heller på direktiv som berör bedömning och måluppfyllelse för universiteten och högskolornas totala produktion av utbildning och forskning. Avslutningsvis förbises direktivet om att föreslå ekonomisk incitamentsstruktur för lärosätens samverkan med det omgivande samhället.

Företagarnas övergripande kommentarer

Kapitel 6 Utbildning och forskning

6.2.1 Vad ska styra utbildningsutbudets utformning?

Utredningen föreslår att regeringen ska ta initiativ till att det i författningar skrivs in att utbildningsutbudet vid universitet och högskolor ska utformas med hänsyn till kunskapsutvecklingen och svara mot studenternas efterfrågan samt arbetslivets och samhällets behov.

Företagarnas kommentar: Företagarna ställer sig *avvaktande positiva* till utredningens förslag om utformandet av författningar i enlighet med kunskapsutvecklingen i samhället, samt studenters efterfråga till utbildning. Reformen som förutsätter att utbildningsdata offentliggörs i ledet att erbjuda potentiella studenter informationen till grund för informerade studieval - baserat på innehåll, kvalitet och utfall. Idag söker många unga utbildningsval i blindo, i brist på jämförbara data. Bristen på utbildningsfata förstärker även den socioekonomiska snedrekryteringen till universitet och högskolestudier i Sverige.

6.2.2 Behöver utbildningsutbudet styras tydligare från arbetsmarknadens behov?

Utredningen föreslår att utformningen av utbildningsutbudet fortsatt bör vara lärosätens ansvar, men att regeringen dock bör styra utbildningens totala omfattning i allmänhet och legitimationsyrken i synnerhet. Utöver detta att det i lärosätens utbildningsuppdrag även ska framgå särskilda åtaganden som lärosäten och regeringen fastställt i dialog.

Företagarnas kommentar: Företagarna ställer sig *avvaktande* till utredningens förslag om lärosätens övergripande ansvar för dimensionering av utbildningsplatser. Vidare menar Företagarna att dimensioneringen i större utsträckning ska grundas på analyser baserade på framtidens förväntade kompetensbehov. Kunskap som arbetsgivare med fördel kan förmedla.

6.3.1 Vad är högskolans roll i det livslånga lärandet?

Utredningen föreslår att regeringen tar initiativ till att det i högskolelagen (1992:1434) avseende utbildning på grundnivå och avancerad nivå även ingår fortbildning och vidareutbildning.

Företagarnas kommentar: Företagarna *tillstryker* förslaget med motivering av att reformen kan leda till ett bättre klimat för ett livslångt lärande genom hela utbildningskedjan. Finansiering av verksamhet bör dock bekostas av extra tillskjutna resurser – inte tas från anslag tilltänkt att garantera en högkvalitativ utbildning på grund och avancerad nivå.

6.3.2 Ekonomiska hinder för flexibla utbildningsformer försvårar utbud för fortbildning

Utredningen föreslår att resurstilldelning baserat på prestation skall ges minskad betydelse vid utbildning på grund- och avancerad nivå.

Företagarnas kommentar: Företagarnas välkomnar reformer som genererar utökad andel fristående kurser på lärosäten, som erbjuds både lokalt och på distans. Men även en utveckling mot tillgängliga och öppna nätbaserade kurser (MOOCs).

Kapitel 7 Samverkan och samhällspåverkan

7.2 Förslag till ny formulering i högskolelagen

Utredningen förslår att ge regeringen i uppdrag att förändra lydelsen i kap 2. § högskolelagen (1992:1434) så att det är i högskolornas uppgift att samverka med det omgivande samhället, samt att verka för att den kunskap och kompetens som finns vid högskolan kommer samhället till nytta.

Företagarnas kommentar: Företagarna *tillstyrker* förslaget med förhoppning att uppnå övergripande attitydförändring hos såväl akademien som det omgivande samhället och ett ömsesidigt intresse för samverkan och samhällspåverkan.

7.4 Samverkan som en del av ett nationellt kvalitetssäkringssystem

Utredningen föreslår att bedömning och uppföljning av samverkansarbete på lärosäten primärt ska ske inom ramen för det nationella kvalitetssäkringssystemet för utbildning och forskning, med UKÄ (Universitetskanslersämbetet) som ansvarig myndighet. Vidare föreslår utredningen att regeringen kan ge UKÄ i uppdrag att ta fram tematiska utvärderingar i ledet att presentera nationella lägesbilder.

Företagarnas kommentar: Företagarnas *avstyrker* förslaget, till bakgrund av den överhängande risken att en fungerande samverkan fortsättningsvis inte kommer premieras. Företagarna är däremot fast övertygade om att ekonomiska incitamentsstrukturer är tvunget att ligga till grund för att lärosätens skall kunna prioritera samverkan i såväl tid, engagemang och kostnader.

7.6 Att främja samverkan ekonomiskt

Utredningen föreslår att regeringen bör få större och långsiktiga satsningar, samt lämna specifika utlysningar för samverkansaspekter och transparenta beredningsprocesser. Medel övergår efter utvärdering i ordinarie anslag – för en säkrad långsiktighet i samverkansarbetet.

Företagarnas kommentar: Företagarnas *ser positivt på* utredningens förslag om att ge lärosäten möjlighet att profilera sig i olika kunskapsområden. Vid en sådan förändring avser Företagarna betona

vikten av att tillgängliggöra jämförbar statistik för studenter, med syfte att erbjuda studenter möjligheter att jämföra lärosäten emellan.

Kapitel 8 Jämställdhet

8.3 Långsiktig strategi för ökad jämställdhet

Utredningen förslår att regeringen överväger att ge UKÄ ett tydligt ansvar för utvärdering och utvärdering av högskolans jämställdhetsarbete.

Företagarnas kommentar: Företagarna *ställer sig försiktigt positiva* till utredningens förslag om en förtydligande av ansvar jämställdhetsarbete i samband med rekrytering av ny personal. Företagarna vill dock framhålls ett förslag och betydelsen av en bredare skrivelse – genom mångfald. Detta med målsättningen att även adjungerad personal, med yrkes- och ämneserfarenhet från arbetslivet skall komma att premieras inom akademien.

Kapitel 9 Resurstilldelning

9.2.1 Ett samlat anslag

Utredningen förslår att utbildning och forskning ska ses som en samlad verksamhetsgren där all verksamhet vid lärosätet ingår. Det samlade anslaget redovisas i en utbildnings- respektive forskningsram. I det samlade anslaget kan särskilda medel öronmärkas till riktade insatser.

Företagarnas kommentar: Företagarna ser fördelar med utredningens förslag om ett samlat anslag i ledet att forskningsförankra den högre utbildningen, samt att bana väg för karriärvägar i både utbildning och forskning. Detta till trots väljer Företagarna dock att *avstyrka* förslaget om ett samlat anslag, motiverat av risken att lärosäten även i framtiden ska komma att premiera forskningen i uppdelning av ett samlat anslag, vilket i sin tur kommer att prägla karriärvägar inom akademien. Detta på bekostnad av utbildningskvalité som redan idag har svårt att hålla internationella mått.

9.3.1. Den fasta basen

Utredningen föreslår att hälften av utbildningsramen skall utgöra en bas som inte varierar med det faktiska antalet helårsstudenter eller deras prestationer.

Företagarnas kommentar: Företagarna *bestyrker* förslaget med motiveringen att systemförändringen potentiellt sätt kan leda till en sänkt betydelse av studenters efterfrågan för dimensionering till förmån för en mer betydande vikt av arbetsmarknadens efterfrågan på kompetens.

Företagarna

Patrik Nilsson

Chef Analys och Opinion

Malin Påhls Hansson

Näringspolitisk expert